

Az igehirdetés „bolondsága”

1. Az igét hirdetni kell!

Egyre gyakrabban hallok a kérdést: „Honnan van bátorságunk (nekünk, igehirdetőknak) arra, hogy odaálljunk egy gyülekezet elé, adott esetben több száz ember elé és ’lebeszéljünk’ nekik”. Természetesen a kérdezők nem a templom padjaiban ülők, hanem modern világunk még érdeklődő emberei, akik alkalmi istentiszteleteken megjelenve egyre inkább furcsállják gyakorlatunkat. Leírják, elavultnak tekintik az általunk használt kommunikációs formát. Kommunikációelméleti szempontból valóban jogos a kérdés: a monológ mennyiben lehet alkalmas közlési forma a multimédia-korszakban, s mennyire alkalmas még az evangélium hirdetésére.¹

Úgy gondolom, hogy a kérdezőknek nem csak a kommunikációs formával van gondjuk, hanem a tartalommal is. A kijelentett hitigazságok sokak számára keveset, vagy éppen semmit sem jelentenek. Nem újkeletű ez a kérdés, hiszen már a Pál apostol korában voltak olyanok, akik a keresztről való beszédet bolondságnak tartották, és pedig azokkal szemben, akik számára ugyanaz a beszéd Isten megtartó erejét hordozta.

A rendszeres templomlátogatók általában pozitívan viszonyulnak az igehirdetéshez. De velük kapcsolatban is fel kell tennünk a kérdést, hogy ők, akik nyitottak az igehirdetésre, hogyan hallgatják az igehirdetést, és egyáltalán mit hallanak meg? Természetesen itt azt is meg kell vizsgálni, hogy ami a szószékeken hangzik, az valóban Isten igéjének nevezhető. Ha ma az erdélyi szószékeken Isten igéje hangzik, akkor mi a magyarázata annak, hogy ez valahol elakad, nem válik az élet minden területét átható, átformáló erővé? Miért nem jut el a templomtól távol maradó nyolcvanszázaléknyi református egyháztaghoz, hogy az egyházon kívülieket ne is említsem? Erdélyi református népünk mindennapi életének nem Isten igéje a zsinórmértéke. Örülnek, ha ez az állítás nem lenne igaz, de alig hiszem, hogy megcáfolható.

Az előbbi megállapításoktól függetlenül mi, igehirdetők, tudjuk, hogy az igehirdetés szükségessége a missziói parancsból következik: „...Elmenvén e széles világra, hirdesétek az evangéliumot minden teremtsnek. Aki hiszen és megkeresztelkedik, idvezül, aki pedig nem hiszen, elkárhozik.” (Mk 16,15–16) Ebből értjük meg azt is, hogy nem akármilyen, mellékes ügyről, hanem az üdvösségről, emberek megtartatásáról van szó. Ezért annyira fontos az evangélium hirdetése. Az igehirdetés szükségességére utal Pál apostol is a korinthusi levélben: „...tetszék az Istennek, hogy az igehirdetés bolondsága által tartsa meg a hívőket” (1Kor 1,21b). Ugyancsak erről van szó a Római levélben, ahol az apostol azt írja, hogy a hit nem születhet meg hallás és prédikálás nélkül: „Azért a hit hallásból van, a hallás pedig Isten igéje által.” (Róm 10,17)

---

¹ Winkler, Eberhard: *Praktische Theologie Elementar, Predigtlehre*. Neukirchener Verlag, Neukirchen-Vluyn 1997, 75.

Mielőtt azt vizsgáljuk, hogy *ki, kinek, mit és hogyan prédikál*, kijelenthetjük, hogy szükséges szolgálatról van szó, és ezen nem változtat sem az igehallgatók véleménye, sem az igehirdető szolgálata kétségeskedése. Tetszett az Istennek, hogy az igehirdetés bolondsága által tartsa meg a hívőket. Ebből következően, akár tetszik, akár nem, nekünk, lelkipásztoroknak, ez az elsőrendű feladatunk. Még akkor is igaz ez, ha napjainkban a lelkipásztori szolgálat területén alapos hangsúlyeltolódásoknak lehetünk a tanúi.

2. Ki prédikál? Az igehirdető személye

Talán nem szükségtelen az igehirdetéssel foglalkozó írásban egy pillantást vetni arra, akire az ige bízott. A református lelkipásztor élete, szolgálata különösen is összefonódott az igehirdetéssel. A reformáció óta az igehirdetés felértékelődött. Többé nem a szent hely garantálja a Szent jelenlétét, nem is a szent idő sem a szent formulák. „Egyedül az ige (a szó), amelyet egyik ember a másiknak Isten nevében mond, egyedül az ige teremt hitet, és Szentlélek által ez ment meg embereket az üdvösségre.”²

Ki is az a „szolga”, aki vasárnapról-vasárnapra, alkalmas és – nem csak a hallgatóság szempontjából – alkalmatlan időben előáll az igével? Előáll, akár van mondanivalója, akár nincs. Hirdeti az igét, mert annyira belejött, hogy nem tudja abbahagyni. Kozma Zsolt szerint: „Sajnos, sokszor csak azért prédikálunk, mert nem tudunk nem prédikálni. Van egy ilyen érzésünk, megkezdtük a prédikációs szolgálatot, és tehetetlenségünk miatt nem tudjuk abbahagyni.”³ De – teszem hozzá –, nem csak a tehetetlenség miatt prédikálunk, hanem szolgálati kötelességtudatból is; mert a harmadikat harangozzák, mert az igehallgatók ott vannak a templomban vagy éppen a temetőben. A lelkipásztor előáll a házasságkötés megáldására akkor is, ha az ő házassága a mélyponton van, vagy éppen tönkrement. Megszólal Isten megbízottjaként a temetőben, ahol rajta kívül senkinek sincs mondanivalója, ahol elnémul minden emberi bölcselkedés. A lelkipásztor ott is beszél, igét hirdet. „Olyan korban, amikor a beszéd felhígult, a szavak már jelentőségüket veszítették, a lelkipásztor még mindig az ige (a szó) szolgájának vallja magát. Ő a sírnál is beszél, ott, ahol mások némaságra vannak ítélve.”⁴ És minden élethelyzetben, mint Isten képviselője szólal meg, arra hivatkozik, hogy Isten nevében beszél.

Lehetetlen, hogy mindezek ne tépázzák meg a lelkét, ne tegyék próbára a hitét. Erre vonatkozó bibliai példákban sem szűkülünk, hiszen a Mózes, a Jeremiás, vagy akár az Illés elbizonytalanodása, kudarcélménye ismert. Jeremiás amiatt panaszkodott, hogy rászedte őt az Isten: „Rávetél Uram engem és rávettettem, megragadtál engem és legyőztél! Nevetségessé lettem minden időre, mindenki csúfol engemet, mert valahányszor csak szólok, kiáltozom, így kiáltok: erőszak és romlás! Mert az Úr szava mindenkori gyaláztomra és csúfságomra lett nékem.” (Jer 20,7–8) Egyszerűbben fogalmazva: becsapta, amikor fiatalságát kihasználva olyan szolgálatra hívta el, amibe nem volt, nem is lehetett elegendő betekintése. Szolgálata egy adott pontján úgy érezte, hogy Isten rászedte őt. Ebben a helyzetben eldöntötte, hogy többé nem fog szólni Is-

² Josuttis, Manfred: *Der Pfarrer ist anders. Aspekte einer zeitgenössischen Pastoraltheologie. Der Pfarrer und das Wort*. Kaiser, München 1991, 89.

³ Kozma Zsolt: A kommunikáció mint gyakorlati teológiai kérdés. In: *Hagyomány és időszerűség. Tanulmányok*. Református Egyház Misztófalusi Kis Miklós Sajtóközpontja, Kolozsvár 2002, 206.

⁴ Josuttis, Manfred: *i. m.* 89.

ten nevében. Persze a végső döntés nem az emberé. Istennek gondja van az ő igéjére és szolgáljára is. Végül is az igét ő adja a próféta ajkára. Illés a pusztai magányában nem csak szólni, de még élni sem akart tovább, értelmetlennek és haszontalannak tartotta szolgálatát és önmagát: „Elég! Most, óh Uram, vedd el az én lelkemet, mert nem vagyok jobb az én atyáimnál.” (1Kír 19,4b)

Ránk is érvényes lehet, amit Imre Lajos fogalmazott meg a lelkipásztori magánnyal kapcsolatban: „Azt a nagy, igazi egyedülletet, amely lenyűgözi az embert és megköti a kezét, a lelkipásztor érzi a legjobban. Egyedül van, amikor azt az igét kell hirdetnie, amely távoli és idegen az emberi lélek előtt. Magányos harcosa egy olyan ügynek, amely távol áll a mindennapi élettől és a mindennapi embertől, amely érthetetlen, némelek előtt pedig talán egyenesen feleslegesnek látszó dolog.”⁵

A gyakran magányosan küzdő, különböző elvárásoknak megfelelni akaró lelkipásztor is lelkigondozásra szorul. Bizonyára nem véletlen, hogy a teológiával alaposabban foglalkozó lelkipásztorok számára szervezett továbbképzésen (2004 november), amikor munkacsoportok alakítására került sor, a jelenlévő negyvenöt lelkipásztorból harmincan a lelkigondozói szakcsoportba jelentkeztek, s csak néhányan választották az egyháztörténetet és a bibliát, s a fennmaradó három lelkipásztor alkotta a homiletikai szakcsoportot.

A fenti példán kívül a lelkigondozás iránt érdeklődő, ilyen irányban szakosodó lelkipásztorok sokasága is arra enged következtetni, hogy az igehirdetésre vállalkozó lelkipásztor, mielőtt mások előtt szólna, elsősorban a maga lelkével szeretne rendbe jönni. 2004-ben, a teológusok csendes napján a lelkipásztorok lelkigondozásának szükségességéről és lehetőségeiről⁶ tartottam előadást. Ezzel az előadással még hét egyházmegye lelkészértekezletére hívtak meg, mindkét egyházkerületbe. A nagy érdeklődés nem az előadás minősítésére utal, hanem a lelkipásztori közösségben mutatkozó igényt jelzi, ami egyben arra is utal, hogy a kérdéssel hosszú idő óta nem foglalkoztunk. Míg az előadásra készültem, meglepődve tapasztaltam, hogy milyen elenyészően kevés irodalma van a lelkipásztorok lelkigondozásának. Könyvtárnyi írás szól arról, hogy a lelkipásztor mit és hogyan tegyen, vagy ne tegyen a gyülekezet gondozása rendjén; de arról, hogy mi lesz a lelkigondozóval, ki törődik vele, szinte senki sem ír. Teljesen természetesnek tartjuk, az egyházi köztudatban is így él, hogy a lelkipásztornak „működnie” kell, sikerülnie kell igehirdetési, pásztorációs, katekizációs, adminisztrációs szolgálatának, s nem árt, ha a családi élete is példás. Általában akkor szoktunk elgondolkodni, amikor azt vesszük észre kollegákon, vagy éppen saját magunkon, hogy ez valami miatti nem így alakul.

Visszatérve az igehirdetéshez. A teológiai oktatásban a figyelem nagy része az igehirdetés szolgálatára irányul. A bibliai nyelvek, az exegézis, a biblika, a homiletika mind erre néznek. Ennek szükségességét nem vitatom, de éppen ezért nagyon meglepőnek tartom, hogy a teológiai stúdium után elenyészően keveset beszélünk szolgálatunk nagy részét kitevő területéről. Mintha minden kimondott szó a visszhangtalanság súlyosztójába kerülne.

⁵ Imre Lajos: Egyedül. In: *Szombatesték a parókián. Ötvenkét meditáció ifjú lelkipásztoroknak*. Szerk. Adorjáni Zoltán. Erdélyi Ref. Egyháztörténeti Füzetek 12. Erdélyi Református Egyház Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpontja, Kolozsvár 2003, 45.

⁶ Székely József: A lelkipásztorok lelkigondozásának szükségessége és lehetőségei. In: *Az Út*, 2004/2, 86–94.

A legtöbb lelkipásztor, amikor kikerül a gyülekezetbe, évek hosszú során át egy szót sem hall az igehirdetésre való készüléssel és az igehirdetéssel kapcsolatos kérdésekről, jöllehet ideje legnagyobb részét ezzel tölti (?). Pedig a lelkipásztor is segítségre szorul, elismerésre vágyik, ha nem is olyan látványos formában, mint mások. „A gyülekezet részéről érkező pozitív visszhang hiánya hosszú távon örömtelenné teszi az igehirdetés szolgálatát.”⁷ Hamis a hangunk, amikor azt állítjuk, hogy nekünk erre itt nincs szükségünk, mi türelmesen tudunk várni „ama napig”. Pedig minket is elkésérít, amikor valamiért nem sikerül az igehirdetés. Elszomorít, ha legjobb tudásunk szerint azt mondtuk, amit mondani kellett, s mégis elszálltak a kimondott szavak. Ennél már csak az riasztóbb, amikor a gyülekezeti visszhang nem több, mint a közhelyes „Jaj, tiszteletes úr, milyen szépen mondta, hogy Mezopotámia”. Vagy hogy milyen szép „transz-csendes” prédikációt mondott. Ilyen körülmények között nem marad más, mint a belső szoba csendjében való gyötrődés, vagy a „ma is csobogtam az életről” ke-serű szájíze (Gyökössy Endre).

Természetesen meg kell hallanunk a közhelyes kijelentésekben rejlő pozitív visszhangot is. De tovább is mehetünk azzal, hogy lehetőséget teremtünk az elhangzott igehirdetés megbeszélésére, akár istentisztelet után, akár a bibliaórák keretében. Próbáljunk rákérdezni bibliaórákon az utolsó templomi igehirdetésre.⁸ Ehhez azonban bátorságra van szükség, mert a kritikát nem könnyű elviselni.

A segédlelkipásztor-továbbképzők programjában szerepelt a prédikációelemzés is. Többször is vezettem egy-egy csoportot. Volt olyan kollega, aki még ebben a szűk szakmai körben is nagyon nehezen viselte el a más véleményt. Ez is jelzi, hogy mennyire kényes területen mozgunk. Az is fáj, ha senki semmit sem mond, de az sem esik jól, ha valaki ki meri mondani, hogy ami elhangzott, az nem nevezhető igehirdetésnek. Milyen nehezünkre esik odafigyelni a mások véleményére. Ez a lelkipásztorok esetében nem csak az igehirdetéssel kapcsolatban igaz.

Mindig csodálkozással olvasom a színdarabok, koncertek után az újságban megjelenő kritikát. Ott elhangzik, hogy ki alakított gyengén, vagy ki fogott mellé. Általában senki sem szokott tiltakozni, pedig meg vagyok győződve, hogy a művészeknek sem ez a kedvenc olvasmányuk. Ha netalán a hétfői lapokban a vasárnapi igehirdetés-kritikákat olvasnánk, mindannyian megdöbbenve tiltakoznánk, hogy hát az igehirdetés az Isten szava, és mint ilyen, kritikán felüli. Még akkor is ragaszkodnánk ehhez, ha a prédikáció éppen kritikán aluli volt. Persze, igaz, hogy nem kell összemosni a dolgokat (nem színház az egész világ). Ki az, aki egyáltalán véleményt mondhat az igehirdetésről? Szerintem minden igehallgató megteheti. Általában meg is teszik, még ha nem is jelenik meg az újságban.

Ha mi nem gyakoroljuk a prédikációelemzést (arra hivatkozva, hogy éppen prédikálnunk kell és ilyesmire nincs időnk) és gyülekezeti szinten is elmarad az igehirdetésre való reflektálás, tudniillik a lelki dolgokkal kapcsolatos szemérmességünk miatt, nagyon kell vigyáznunk arra, hogy a szent megközelíthetetlen magasságában ne hogy mi is elszálljunk – szavainkkal együtt.

---

⁷ Winkler, Eberhard: *i. m.* 85.

⁸ Vö. Kozma Zsolt: *i. m.* 203.

3. Kinek prédikálunk? A gyülekezet

G. J. Dingemans, holland gyakorlati teológus, ezt a címet adta homiletikájának: *A lelkipásztor mint hallgató az igehallgatók között.*⁹ A könyv bevezetőjében arra a kérdésre keres választ, hogy a lelkipásztor miként segítheti a templomba jövő, kereső embereket az igehirdetés által. Válaszában hangsúlyos a címben is megfogalmazott tétel, hogy a lelkipásztor elsősorban egy igehallgató a többi igehallgató között. *Primus inter pares*, azaz első hallgató, aki először hallotta meg azt az igei üzenetet, amelynek továbbadásával segítségére lehet a hallgatóknak. „Szakemberként” (teológiai képzés stb.) is szolgál, de mégis hallgatói mivolta az elsődleges. Dingemans homiletikája nem az isteni kijelentésből, nem is a lelkipásztori szolgálatból, hanem az igehallgatókból indul ki. A többé-kevésbé világos elvárással és szándékkal templomba jövő hallgatókból kiindulva keresi a prédikáció értelmét és célját.¹⁰

Mi, erdélyi reformátusok, akiket a reformátori *Sola Scriptura* elv és az újreformátori teológia¹¹ határoz meg, nem tartjuk elfogadhatónak a holland gyakorlati teológus álláspontját. Ennek ellenére nem ártana, ha a gyakorlati teológiai oktatásban és alkalmazásban jobban odafigyelnénk a gyülekezetre, az igehallgatókra. A mi gyakorlati teológiai oktatásunk nagy hangsúlyt helyez a szöveggel való foglalkozás titkainak felfedésére, de kevésbé figyel és figyelmeztet arra, hogy miként kellene viszonyulni a gyülekezethez. Nem eléggé hangsúlyos, hogy a szószer magassága nem a lelkipásztor, igehallgatók fölötti helyzetére utal; még kevésbé arra, amit egyik kollega így fogalmazott meg: „Mi, lelkipásztorok azért mégiscsak közelebb állunk Istenhez.”

Az az igehirdető, aki nem folytat párbeszédet a gyülekezeti tagokkal, aki elhanyagolja a családlátogatást, a pásztorációt, aki hetente egyszer érintkezik a gyülekezettel és akkor is a szószer magasságából, az óhatatlanul elbeszél az igehallgatók feje fölött. A szolgálat kezdetén, tapasztalathiány miatt, minden lelki-pásztor ki van téve ennek a veszélynek. Aki – minden fennálló egyházi törvény ellenére – nem lakik a gyülekezetben, távollétével nonverbálisan azt üzeni a közösségnek, hogy nem veszi komolyan őket, és a közöttük végzett szolgálat sem tartozik a prioritások közé. Az ilyen lelkipásztor az idők végezetéig kesereghet amiatt, hogy miért nem „gyűlnek a népek” a templomba a szépen felépített prédikáció meghallgatására. A gyülekezetben való élés, a közösségben való jelenlét segíthet és segít is a lelkipásztornak abban, hogy az igehirdetése ne monológ, hanem konkrét igei válasz legyen a nagyon is emberi, aktuális kérdésekre. A gyülekezetben való jelenlét segíti az aktuális igehirdetést. Ezen kívül hozzájárulhat ahhoz, hogy az igehirdetőnek éppen a gyülekezettel alakuljon ki lelkigondozói közössége. „Nagy és áldott erő a lelkipásztor számára, ha megtapasztalhatja, hogy a gyülekezet közösséget érez vele. Hiszen munkájának egyik feltétele éppen az, hogy nem egyedül küzd és szolgál, hanem másokkal együtt.”¹²

⁹ Dingemans, G. D. J.: *Als boorder onder de boorders... Een hermeneutische homiletiek*. Uitgeverij Kok-Kampen 1995.

¹⁰ Uo. 12.

¹¹ Kozma Zsolt: *i. m.* 190.

¹² Imre Lajos: *A közösség*. In: *i. m.* 145.

4. Mit prédikálunk? Az igehirdetés tartalma

Csak a textust

„Semmi mást nem prédikálni, csak azt, ami a textus üzenetét hordozza és mindent továbbadni, amit a textus üzenetként tartalmaz.”¹³ Jóllehet az erdélyi gyakorlati teológia ezzel a követelménnyel nevelte a lelkipásztorokat és még ma is gyakran hivatkozunk arra, hogy mi a textust prédikáljuk, a valóságban azonban nagyon távol kerültünk ettől. Ennek egyik oka az, hogy egyáltalán nem reflektálunk az igehirdetés szolgálatára, tehát nem létezik egy olyan fórum, ahol elhangzana a jelenlegi prédikációs gyakorlatunk összefoglaló értékelése.

Bustya Dezső nyugalmazott lelkipásztor szerint: „Tény, hogy ami ma szószékeink nagy részén elhangzik, az nem nevezhető evangélium-hirdetésnek, Krisztus prédikálásának, azaz: igazi értelemben vett igehirdetésnek. Miket hallhat a templomba betérő? Globalizáció, atom-korszak, posztkrisztianizmus és hasonló fogalmak kavarnak a szószékről elhangzó beszédben, szédeleg bele a hallgató, de a felolvasott textus seholy sem jut szóhoz, olykor egy félmondat erejéig sem.”¹⁴ Bizonyos, hogy ez is, az is elhangzik szószékeinken, de egy átfogó módszeres felmérés eredménye hiányában nem általánosíthatunk.

Néhány szó a textusválasztás kérdéséhez. A nyugat-európai protestáns egyházakban ismert és általánosan használt a perikóparendszer. Ez azt jelenti, hogy a lelkipásztornak a kijelölt igeszakaszról kell prédikálnia, akár tetszik, akár nem. Sokan olvassák a kis falinaptárról a naponta kijelölt igeszakaszt. Ebben a naptárban vasárnap az az igerész szerepel, amelyik a lelkipásztorok számára is elő van írva. A legtöbb gyülekezeti tag úgy jelenik meg az istentiszteleten, hogy már olvasta az alapigét.

Minket nem köt a perikóparendszer. Szabadok vagyunk. Arról prédikálunk, amiről akarunk, amivel megszólít az Úr – szoktuk mondani. Kérdésem csak az: vajon ez a nagy szabadság nem enged-e túl tágas teret annak, hogy a hallgatók, az éppen aktuális események vagy a saját kényelmességünk határozza meg textusválasztásunkat és igehirdetésünket?

Csak egy példa. Kisebbségi helyzetünkben gyakran kényszerülünk arra, hogy egy-egy nemzeti vagy más ünnep rendjén aktuálisan prédikáljunk. Önmagában ez még nem baj; de akkor válik azzá, amikor az alkalmazási kényszerhelyzetben az igehirdetés mást mond, mint ami a textusban van, és ezzel kilép abból a természetes mederből, amelyben meg kellene maradnia.

A „mit kell prédikálnunk” kérdésre ma is a Mikeás próféta szava lehet a legmegfelelőbb válasz. Akháb követet küldött Mikeáshoz Jósafát kérésére. A követ által megfogalmazott kérdés gyakran ismétlődött a történelem folyamán. Voltak olyan idők és helyzetek, amikor az Úr szolgájától a „szájíz szerinti szólást” várták el: „A követ pedig, aki elment volt, hogy elhívja Mikeást, szóla néki, mondván: Ímé a próféták egyenlő akarattal jót jövendőlnék a királynak: szólj kérlek, te is úgy, mint azok közül egy, és jövendőlj jót.” (1Kír 22,13) A mai református lelkipásztor válasza, minden ehhez hasonló helyzetben, az kellene hogy legyen, amit Mikeás próféta mondott: „Mikeás pedig monda: Él az Úr, hogy csak azt fogom mondani, amit az Úr mondánd nékem.” (1Kír 22,14)

¹³ Kozma Zsolt: *i. m.* 190.

¹⁴ Bustya Dezső: A lelkipásztori szolgálat mai krízise. In: *Emlékkönyv Gálffy Zoltán 80. születésnapjára*. Kolozsvár 2004, 20.

5. Hogyan kellene prédikálnunk?

Hitelesen

Természetesen nem csak a lelkipásztor életének a hitelességéről kell beszélni, hiszen amit az igehirdetőtől el lehet várni, az igehallgatókra nézve is érvényes. Nincs külön tízparancsolat az ige hirdetői és hallgatói számára. Ebben a tanulmányban mégis a lelkipásztor életének és szolgálatának a hitelességére térek ki. Vajon hiteles az igehirdetés? Az igehirdető élete összhangban van azzal, amit hirdet? Nyilván, elsősorban mindenkinek a maga szolgálatát és a mögötte felsejlő hiteles keresztyén életet kellene megvizsgálnia. De a református egyházban szükséges lenne többet és alaposabban foglalkozni ezzel a kérdéssel.

Ismét csak néhány példát emelek ki. Már említettem, hogy vannak olyan lelkipásztorok, akik nem laknak a gyülekezetben. Ilyen esetben lehet prédikálni az áldozatvállalásról vagy éppen a közösségről, de ezek aligha fognak hitelesen hangzani. Ugyancsak megkérdőjelezhető az evangéliumi szegénységről, a puritán életformáról szóló igehirdetés hitelessége, ha a lelkipásztor a szétválaszthatatlanul összefonódott egyházi-magánvállalkozás gyümölcsei közül kitekintve prédikál. Arról szükségtelen is írni, hogy mennyire lehet hiteles az Isten igéjének nevezett beszéd, amikor a lelkipásztor vizet prédikál és bort, mégpedig sokat iszik. Szomorú példákban sajnos nincs hiány. A tönkrement családi háttérrel nem hangzik hitelesen a megbocsátó szeretetről szóló tanítás sem. Persze itt lelkigondozói esetekről van szó. A segítő lelkigondozást pedig valakinek kezdeményeznie kell.

Egyre gyakoribb az olyan élethelyzet, amikor a lelkipásztornak fájdalmasan kell szembesülnie saját beszédének az erőtlenségével, s amikor a hirdetett ige textusszerű, de mégsem válik igazi, az alkalomhoz illő, a hallgatót meggyógyító szóvá.

A szó és a személy közötti törés a lelkipásztor életében koncentráltan jelentkezik, pontosan azért, mert belső érzéseitől függetlenül, külső hatás kényszeríti beszédre. A törés azért annyira súlyos, mert éppen akkor és ott teremt gondot, ahol a megoldásoknak kellene születniük, s amikor az evangélium erejének gyógyító hatása kellene érvényesüljön az aktuális helyzetben.

„Az beszél igazán, aki a kimondott szót önmagára érvényesnek tartja... Az ige igazsága abban nyilvánul meg, hogy engedjük az általunk kimondott igazság érvényesülését. Az, hogy mi az igazság kimondásakor hallgatók vagy éppen beszélők vagyunk, az már mellékes kérdés. A lényeges az, hogy az általunk kimondottakat magunkra érvényesnek tartjuk és alkalmazzuk.”¹⁵ Amíg a lelkipásztor kívülállóként prédikál, addig az ige hatalma is, valahol a múlt ködös távolában, a tan elvontságában, a reflexió távlatában marad.

Az őszinte önvizsgálat segíthet abban, hogy ne álljon be törés az igehirdető személye és a hirdetett ige között. Csak ez fedheti fel azokat a törésvonalakat, amelyek óhatatlanul megjelennek a lelkipásztor életében. Az önvizsgálat következménye, hogy Isten igéje rajtunk és bennünk is érvényesül és ezáltal átalakítja életünket. *Ez után lehet, hogy kevesebbet tudunk majd beszélni, de többet fogunk mondani.*

¹⁵ Rosenstock-Huessy, E.: *Zurück in das Wagnis der Sprache. Ein aufzufindender Papyrus*. Kathe Vogt Verlag Berlin 1957, 41–42.

Aktuálisan

„A prédikáció az által lesz aktuális, hogy az igehirdető a Biblia és az evangéliumi hit aktualitását személyesen átéli. E személyes élmény kimeríthetetlen gazdagságban kínál aktuális igehirdetési anyagot. Az aktualitás nem azt jelenti, hogy tartalmilag újat mondunk, hanem, hogy a régi bibliai üzenet ma is érvényesnek és hatékonyak bizonyul.”¹⁶

Egy rövid történet az aktualitás kérdéséhez. A léghajóval utazó két atyafi eltévedt. Földközébe érve észrevettek egy embert. Torkuk szakadtából kiáltozva kérdezték: Nem tudná megmondani, hogy hol vagyunk? Lentről a következő válasz érkezett: Egy léghajó kosarában vannak. A válasz hallatán egyik utas ezt mondta a másiknak: Te, ez biztos egy lelkipásztor! Útitársa csodálkozva kérdezte: Miből gondolod? Én abból, hogy amit mondott az igaz, csak nincs mit kezdenünk vele.

Mindannyiunk feladta, hogy a megszólalás előtt imádkozva keressük az emberi kérdésekre Isten igéjének az eligazító, helyes irányt mutató válaszát. Különbeltévelyünk és eltévelytünk.

Hittel prédikálni

„Sokszor az a nyomorúságunk, hogy mi magunk nem hiszünk az igehirdetés hatékonyságában, nem számolunk azzal, hogy az általunk ismeretlen lélek mélyén milyen reakciók mennek végbe.”¹⁷

Egy lelkipásztor véleményéből idézek: „Biztos ismeritek a *Hiszitek az igehirdetésben* című könyvet. Csak azért említem, mert a címben megfogalmazódó optimista felvetéssel vitába szállva (magamban), megállapítom (magamban): eléggé megrendült a bizalmam minden szövegalapú kinyilatkozással szemben. Nem hiszem, hogy akár a legjobb szándékú intésünk, észrevételünk, ötletünk stb., valakit is kimozdítana önnön álláspontjáról. Ily módon aztán rögeszmésen a magunkét mondjuk, saját megmásíthatatlan véleményünkről informáljuk egymást. Azt azért nem zárom ki, hogy Isten szava képes valamit elindítani bennünk. Ezért úgy látom: az (önmagunk hibáit leplező, bűneit mentető, taktikázó) elhallgatás helyett a (beismerő, változni hajlandó) elcsendesedésre van szükségünk.”¹⁸

Azt tényleg nem szabad kizárnunk, hogy Isten szava elindíthat, és el is végezhet valamit bennünk és másokban, igehirdetőkben és igehallgatókban egyaránt. Ehhez azonban imádságos csendességre van szükségünk. Isten igéje ebben a csendben válik hallhatóvá és érthetővé.

Álljon itt, ennek az igehirdetésről szóló tanulmánynak a végén az, aminek igehirdetésünk kezdetén kell állnia: az igéjére gondot viselő, azt termékenyítő Isten kijelentése: „Mert mint leszáll az eső és a hó az égből, és oda vissza nem tér, hanem megöntözi a földet, és termővé, gyümölcsözővé teszi azt, és magot ad a magvetőnek és kenyeret az éhezőknek. Így lesz az én beszédem, amely számból kimegy, nem tér hozzám üresen, hanem megcselekszi, amit akarok, és szerencsés lesz ott, ahová küldöttem.” (Ézs 55,10–11)

¹⁶ Winkler, Eberhard: *i. m.* 107.

¹⁷ Kozma Zsolt: A kommunikáció mint gyakorlati teológiai kérdés. In: *Theológiai Szemle* 1994/2, 66–67.

¹⁸ Domahidi Béla: RORLÉSZ honlap: Fórum, <http://rorlesz.uv.ro/>.

Összefoglalás

Az erdélyi református teológiai oktatásban a figyelem nagy része az igehirdetés szolgálatára irányul. Ennek ellenére a teológiai tanulmányok elvégzése után elmarad a prédikációra való reflektálás. Nincs olyan fórum, szeminárium, ahol az igehirdetéssel kapcsolatos összes kérdés területekre kerülne.

Abban, hogy az igehirdetés egy szükséges szolgálat, minden lelkipásztor egyetért. Ennek fontossága a missziói parancsban gyökerezik (Mk 16,15–16). Az állandóan változó világban mégis meg kell vizsgálni, hogy *ki, kinek, mit és hogyan prédikál*.

Aki erre a vizsgálatra vállalkozik, nem kerülheti ki az igehirdető lelkipásztor életének és szolgálatának az elemzését. Ennek rendjén óhatatlanul megjelenik a lelkipásztorok lelkigondozásának elhanyagolt kérdése is.

Az igehirdetés egyik meghatározó tényezője a gyülekezet. Erdélyben, a felekezeti és nemzeti kisebbségi helyzet figyelembe vétele nélkül, erről nem lehet hitelesen beszélni.

Az igehirdetésre és a lelkipásztorra nehezedő sokféle hatás ellenére, a prédikáció számára mégis Isten meghallott és megértett kijelentése kell legyen a meghatározó.

Amikor a lelkipásztor önmagára nézve is érvényesnek tartja a hirdetett igét, akkor lesz hiteles és aktuális a prédikáció. Ma is a hiteles és aktuális igehirdetésben érvényesül az evangélium gyógyító ereje. Az őszinte önvizsgálat nem maradhat el. Ennek eredményeképpen lehet, hogy a lelkipásztor kevesebbet tud majd beszélni, de többet fog mondani.

A hiteles, aktuális igehirdetés alapfeltétele a hit. Az ige hirdetőinek és hallgatóinak ezért a hitért kell és lehet kitartóan könyörögni. Hit által értjük meg, hogy Istennek gondja van az igehirdetőre és az ő igéjére. (Ézs 55,11)

Die Torheit der Predigt

Die reformierte theologische Ausbildung in Siebenbürgen legt den Schwerpunkt ihrer Vorbereitung auf die Verkündigung Gottes Wortes. Trotzdem folgt nach der theologischen Ausbildung keine Reflexion auf die Predigt. Es gibt kein Predigerseminar oder ein anderes Forum, wo alle Fragen über die Predigt besprochen werden könnten.

Dass die Verkündigung des Evangeliums ein notwendiger Dienst ist, damit sind alle Pfarrer einverstanden. Die Wichtigkeit der Predigt wurzelt in dem missionarischen Befehl Jesu. (Mk 16,15–16) Aber in der sich ständig ändernden Welt ist es notwendig immer wieder die Frage zu stellen: *wer, wem, was* und *wie* predigt?

Wer eine solche Untersuchung beginnt, der muss auch das Leben und den Dienst der Prediger grundsätzlich analysieren. Während dieser Untersuchung erscheint unvermeidlich die vernachlässigte Problematik der Seelsorge der Pfarrer.

Ein bestimmender Faktor der Predigt ist die Gemeinde. Wenn jemand in Siebenbürgen über diesen Einfluss reden möchte, kann das nicht authentisch tun, wenn er die kirchlichen und nationalen Minderheits-Situationen der siebenbürgisch-reformierten Kirche nicht beachtet.

Trotz jedem Einfluss, der auf die Predigt und auf den Prediger wirkt, bleibt bestimmend für die Predigt das gehörte und verstandene Wort Gottes.

Wenn der Pfarrer das verkündigte Wort Gottes auf sich selbst bezieht, dann wird die Predigt glaubwürdig und aktuell. Durch diese glaubwürdige und aktuelle Predigt kommt auch heute die heilende Wirkung des Evangeliums zur Geltung.

Die aufrichtige Selbstprüfung darf nicht aus der Untersuchung ausbleiben. Ein Ergebnis der Selbstprüfung ist, dass der Pfarrer weniger sprechen wird, aber er wird mehr sagen.

Die Grundbedingung der glaubwürdigen, aktuellen Predigt ist der Glaube. Die Verkündiger und Hörer des Evangeliums müssen und können dafür ständig beten. Durch den Glauben verstehen wir, dass Gott für den Prediger und um sein Wort sorgt.

„Denn gleichwie der Regen und Schnee vom Himmel fällt und nicht wieder dahin zurückkehrt, sondern feuchtet die Erde und macht sie fruchtbar und lässt wachsen, dass sie gibt Samen, zu säen, und Brot zu essen, so soll das Wort, das aus meinem Munde geht, auch sein: Es wird nicht wieder leer zu mir zurückkommen, sondern wird tun, was mir gefällt, und ihm wird gelingen, wozu ich es sende“. (Jes 55,10–11)

